

Amelie Posse se narodila 11. února 1884 ve vážené a zámožné šlechtické rodině ve Stockholmu. Její otec Frederik Posse byl synem velmi bohatého hraběte Arvida Posseho, který v letech 1880–1883 působil jako předseda vlády Švédského království. Matka Gunhild Posse také pocházela z významné rodiny, otec Gunnar Wennerberg se těšil přízni švédského královského dvora, staral se o umělecké sbírky královského zámku ve Stockholmu, řadu let zastával funkci ministra kultury a je také zmiňován jako významný skladatel oratorií. Velkou část svého dětství prožili Amelie a její dva bratři, zahrnutí rodičovskou láskou a luxusem, v zámecké vile Maryhill na jihu Švédska. Již od dětství spisovatelka vynikala uměleckými sklony k hudbě, malířství, poezii, próze i návrhářství. I když se celý život potýkala s nemocemi a často musela dlouhou dobu ležet v posteli, vyznačovala se optimistickou čínorodou až dobrodružnou povahou. Ameliino šťastné dětství skončilo smrtí otce v roce 1897. Otec rodinu velmi zadlužil, a tak se vdova s dětmi ocitla zcela bez prostředků. Opustily vilu na břehu moře a odstěhovali se do skromného bytu ve městě Lundu, kde byli odkázáni na nepříliš štědrou finanční podporu dědečka Arvida Posseho. Nadbytek tak vystřídalo neustálé šetření a obracení každé koruny, k existenčním problémům se přidalo matčino těžké onemocnění. Ukázalo se, že se jedná o syfilis a že ji nakazil otec. Teprve tak vyšla najevo pravá příčina jeho smrti a ona ve snaze ochránit jeho jméno a později i památku nevyhledala lékařskou pomoc. Nemoc tak u ní propukla v plné síle, navíc vznikla domněnka, že mohla nakazit i své děti, a že tak zapříčinila Ameliiny celoživotní zdravotní potíže.

Ameliin velký hudební a výtvarný talent se v dospívání ještě prohloubil a rodina se rozhodla poslat dívku do Kodaně. Nejprve se věnovala studiu hudby, později začala přemýšlet o kariéře malířky a ilustrátorky. V roce 1901 potkala studenta práv Andream Bjerreho, který pocházel z bohaté dánské obchodnické rodiny. Byl to nejen pohledný mladý muž, ale byl i mimořádně sečtělý a výborný řečník a Amelii zaujal svým intelektem. Bohužel po matce zdědil sklon k silným depresím a melancholii, a tak se v jeho životě střídala období, kdy se cítil dobře, se záchvaty těžkomyslnosti a zádumčivosti. Ameliina stále dobrá nálada a živost představovaly naprostý kontrast k Andreasově vážnosti. I přes rozdílnost povah a nesouhlas rodičů se v roce 1904 vzali. Po svatbě se usadili v Berlíně, kde se jim o rok později narodil syn Sören Christen. Celé manželství však bylo poznamenáno manželovými depresemi a bojem proti nim, Amelie se mu ze všech sil snažila svým optimistickým přístupem k životu pomoci překonat těžká období, ale Andreasovo duševní zdraví se postupně zhoršovalo. V roce 1908 se zamiloval do Ameliiny kamarádky z dětství Madelaine Bennet. Amelie se sice v této situaci zachovala velkoryse a navrhla, že budou žít ve třech, ale jak se dalo čekat, toto uspořádání nefungovalo a manželství se rozpadlo. Syn Sören Christen zůstal ve Švédsku u otce a Amelie si splnila dávný sen a v roce 1911 odjela do Říma. Město ji nadchlo a ona se vrhla do víru kulturního

a společenského života. Navštěvovala památky, věnovala se malířství a přijímala pozvání na večírky římské honorace. Na jednom banketu se seznámila se začínajícím malířem Oskarem Brázdou. Mladý malíř se do ní hned zamiloval, ale Amelie to zpočátku brala jako nezávazný flirt. Uvědomovala si jejich rozdílnost nejen intelektuální, ale i sociální – ona se od mládí pohybovala ve vznešené aristokratické společnosti, on pocházel z rodiny kavárníka. Amelie později přiznala, že Oki, jak ho přejmenovala, byl zpočátku lékem na rozpadlé manželství, jako partnera ho začala vnímat až po čase. Začínající malíř se díky Ameliiným známostem začal prosazovat ve vysokých římských uměleckých kruzích a vedle zkušené ženy dospěl v zajímavého muže, Amelie zatím o společné budoucnosti neuvažovala. Situace se však změnila po vypuknutí první světové války, tehdy se zřejmě pod vlivem válečných událostí Amelie a Oki rozhodli uzavřít sňatek. Malá svatba se konala 29. 5. 1915. Ve stejném roce vyhlásila Itálie Rakousku válku a malíř jako příslušník nepřátelské země byl z rozhodnutí úřadů internován na Sardinii. Díky svým vlivným známým však měl výjimku a nemusel do internačního tábora, kde panovaly otřesné podmínky, což mu pravděpodobně zachránilo život. Během internace pobýval v malebném přímořském městečku, měl téměř neomezenou volnost pohybu, jíst chodil do restaurace a věnoval se malování. Amelie se rozhodla, že stráví nějaký čas se svým manželem, a odjela na Sardinii, kde prožili i přes válečné události idylické období. V roce 1916 se manželé vrátili do Říma a tam se jim 13. září narodil syn Bohuslav.

V lednu 1917 se Amelie setkala s Edvardem Benešem, který ji doslova okouznil, a ona se stala jeho celoživotní obdivovatelkou. Pod dojmem tohoto setkání se rozhodla zapojit se do boje za samostatnou Československou republiku. Pro svoji činnost využívala svých známostí v nejvyšších kruzích, kde informovala o snaze Čechů získat samostatnost a agitovala za ně ve švédském tisku. Během tohoto období se také setkala s Milanem Rastislavem Štefánikem a Masarykem, jehož později blíže poznala v roce 1922 během dovolené na Capri. V prosinci 1917 se manželům narodil druhý syn Jan a rodina se přestěhovala do vily Czechina ve Vatikánu. V prostorné vile s krásnou zahradou se vedl čilý společenský život, stala se místem setkávání významných osobností a umělců, především malířů. Toto období patří k nešťastnějším v jejich manželství. Začátkem srpna 1919 odjela Amelie do Švédska, tam poznala Elizabeth Thielovou, do které se bezhlavě zamilovala. Tento lesbický vztah jejich manželství vážně narušil. Oki si nedostatek pozornosti ze strany manželky vynahrazoval milostnými epizodami a jeden druhému se začali vzdalovat. Mezi manželi se stále více projevovala rozdílnost povah a jediným pojátkem zůstávala láska k synům a hudbě.

V roce 1925 se Brázdovým naskytla možnost koupit panství v severozápadních Čechách, a tak se po mnoha váháních rozhodli z „věčného města“ odstěhovat. Stali se tak majiteli Líčkova, zdevastovaného a zanedbaného zámku s hospodářstvím a pozemky. Během několika let však ruinu změnili v honosné sídlo. Amelie se s nadšením vrhla do rekonstrukce zámku a zahrady a Oki se staral o půdu a hospodářství. Statek zanedlouho produkoval kvalitní chmel, který se díky Ameliiným

kontaktům dařilo prodávat do Švédska. Na zrekonstruovaném zámku se rozběhl čilý kulturní a společenský život, Líčkov navštěvovala řada umělců a významných osobností z Čech i ze Švédska. Amelii se také podařilo sblížit se s dělníky na statku a získat si jejich sympatie. Nedokázala se smířit s podmínkami, ve kterých žili, ale neměla žádné prostředky na jejich zlepšení a také narážela na silný odpor ze strany manžela a správců. Postupně se jí však podařilo získat si jejich důvěru a nevtíravě je seznamovat se základy hygieny, s péčí o děti i prevencí proti nežádoucímu otěhotnění.

Chladné počasí severozápadních Čech a pobyt v nedostatečně vytopeném zámku však neprospíval zdraví, a tak Amelie trávila zimní měsíce na cestách – v Paříži, ve Florencii, na francouzské Riviéře. Cesty podnikala se svou novou lesbickou přítelkyní Het Kwiatkovskou. Měsíce odloučení a mimomanželské milostné vztahy znamenaly pomalu, ale jistě konec manželství. Formálně a ve vzájemné úctě přežívalo ještě do roku 1938, kdy nastal jeho skutečný konec. Po mnichovském diktátu bylo zřejmé, že Líčkov bude na německém území. Amelie, známá svým protinacistickým postojem, musela z domova odjet a zanedlouho se s manželem ve snaze zachránit rodinný majetek rozvedla. Tím se sice malíř zbavil kompromitující přítěže – manželky, ale ani to, ani jeho „podkuřování“ Němcům nestačilo. V listopadu 1939 byl donucen zámek opustit, majetek včetně obrazů, které sám namaloval, mu byl zabaven a Brázda skončil v nacistickém vězení. Na přímluvu Amelie u prince Eugena však byl po měsíci propuštěn a zbytek války strávil v Dobříši. Amelie žila nejprve v Praze na švédském velvyslanectví, ale i odtud musela v březnu 1939 před Němci uprchnout. Vrátila se do Švédska, kde požádala o obnovení švédského občanství. Již od prvních dnů v rodné zemi se ujala humanitární práce, starala se o uprchlíky, kteří v důsledku válečných událostí o všechno přišli a ocitli se v beznadějně situaci. Během pár týdnů byl její život zcela zaplněn hektickou činností. Amelie byla v prvních válečných letech doslova postrachem úřadů, nikdy se nevzdávala, dokud nedosáhla svého. Nikdy také nedokázala odmítnout nikoho, kdo byl ve vážném nebezpečí. Stala se tak „maminkou“ všech uprchlých Čechoslováků a centrem československé kolonie ve Stockholmu. V roce 1940 založila tzv. Úterní klub, tajné spojení spisovatelů, novinářů, vědců a umělců, jehož cílem bylo upevňovat hnutí odporu proti fašismu. Za své úsilí během války byla oceněna Řádem Bílého lva.

V červnu 1945 se Amelie rozhodla vrátit se na Líčkov. Tam se setkala s Okim i se svými syny Janem a Bohuslavem, a celá rodina tak byla znovu pohromadě. Zámek byl ale velmi poznamenaný válkou a stálo hodně úsilí dát ho alespoň trochu do pořádku. Navíc na statku chyběly pracovní síly, protože převážná většina obyvatel byli Němci, kteří museli do odsunu. Amelie se o odsun německého obyvatelstva velmi zajímala právě i proto, že s jeho důsledky měla možnost přímo se seznámit. Stala se svědkem mnoha osobních tragédií a tato čistka pro ni představovala velký morální problém, který se jí nedařilo nijak ospravedlnit. Se svolením ministerstva vnitra navštěvovala internační tábory a přesvědčovala se, jak je s internovanými zacházeno. Opět se na ni obraceli lidé, tentokrát Němci, s prosbou o pomoc a ona pomáhala, jak jenom mohla.

Amelie stále věřila, že se poválečné Československo vydá cestou demokracie, angažovala se v politice, udržovala kontakty s Benešem, jeho manželkou Hanou, Janem Masarykem a představiteli opozice, její jméno figurovalo i v procesu s Miladou Horákovou. Po únorových událostech tak musela navždy Československo opustit. 28. října 1948 se s Okim rozloučila a již nikdy jeho ani svůj československý domov nespátřila. Okimu se svým způsobem ulevilo, neboť Amelie mu svými názory a protistátní činností komplikovala život. On se opět snažil zachránit majetek, přizpůsobil se době a stal se z něho, jak sám říkal, „dvorní malíř režimu“. Jeho úsilí však bylo marné a veškerý majetek byl zestátněn. Zámek byl používán jako ubytovna pro brigádníky, ostatní pustlo a chátralo a malíři Brázdovi byl ve vlastním domově pronajat malý byt. Amelie prožila poslední léta svého pestrého a činorodého života ve Švédsku. Znovu hodně cestovala – navštívila Florencii, Paříž, Madrid a další evropská města. Také se opět zapojila do pomoci Československu, především emigrantům, kteří ve Švédsku hledali novou existenci.

Za první literární pokusy Amelie Posse lze považovat již její obsáhlé dopisy, které psala přátelům, ale hlavně své nemocné matce. Autorka se později vyjádřila, že její tvorba je pokračováním dopisů matce a že jí vlastně adresovala všechno, co napsala. Ve skutečnosti se psaním článků snažila vydělat vlastní peníze a stát se finančně nezávislou a samostatnou. To se jí sice nepodařilo, ale Amelie díky tomu zahájila úspěšnou literární dráhu a jako spisovatelka se prosadila nejen ve Švédsku, ale i v dalších zemích.

Prvním uveřejněným textem byl článek *Staré zvyky v nové zemi* (1931), podle rukopisu však byl napsaný již v roce 1928. Článek o českých zvycích doprovodil malíř Brázda dvěma kresbami a byl otištěn ve švédském Svenska Dagbladet. Následovaly další texty – například článek o sklizni chmele na Líčkově, který vyšel v nově založeném časopise Kolem světa vydávaném v nakladatelství Příroda a kultura, kde později vyšly všechny Ameliiny knihy. Autorku však pobuřovalo, že si novináři upravovali její texty podle svého.

Prvotina Amelie Posse *Slunné zajetí* vyšla v roce 1931. Autorka v ní poutavě vypráví o pobytu na Sardinii, kde byla internována se svým manželem během první světové války. Ačkoliv recenze očekávala s obavami, byly téměř bez výjimky kladné a kniha měla velký úspěch. Kritika ji chválila za barvitý jazyk, za schopnost s ním zacházet „s půvabem a vervou“ a za věrné zachycení prostředí exotické a primitivní Sardinie s nádhernou, civilizací neporušenou přírodou. Dílo bylo přeloženo do šesti jazyků a jako jediné z tvorby Amelie Posse tak zaznamenalo i značný mezinárodní úspěch. Překlada do češtiny se ujal zkušený překladatel Karel V. Rypáček a vyšel v Topičově nakladatelství v roce 1934. Tím se Amelie ve své nové zemi proslavila – začalo se o ní psát v novinách, vycházely články, poskytovala rozhovory, z její knihy se předčítalo v rozhlase.

Hlavním tématem druhé knihy *Pestrá volnost* (1932) je československá revoluce a časově navazuje na Ameliinu prvotinu. Zachycuje dobu od návratu Brázdových ze Sardinie do konce první

světové války. I tato kniha měla velký ohlas, i když autorka měla dojem, že tak vážné téma, jakým je boj o zřízení československého státu, nebrali kritici příliš vážně. Mimořádně velký úspěch zaznamenal i článek *Labutí píseň ještěřů* (1934), napsaný na objednávku pro National Geographic Magazine. Tento obsáhlý čtyřiašedesátistránkový literární text, který zároveň posloužil jako skvělá turistická propagace Švédska, zachycuje život na tamních panstvích. Autorka líčí tradici šlechtických sídel, která postupně mizí s tím, jak se radikálně mění životní styl jejich majitelů. Poslední díl „italské série“ *Dále* (1936) je zasazen do let 1919–1925 a líčí dobu, kdy rodina Brázdových odjela z Itálie a odstěhovala se do Československa na panství Líčkov. Autorka zde mistrně vypodobnila řadu lidských portrétů, mezi jinými i prezidenta Masaryka nebo malířku Růženu Zátkovou. Toto dílo o pět set padesáti stranách sice kritika přijala kladně, ale nebylo již tak čtenářsky úspěšné.

Amelie Posse byla během války velmi zaměstnaná pomocí válečným uprchlíkům, přesto se i tehdy intenzivně věnovala literární činnosti. Na podzim 1940 vyšly velmi úspěšné vzpomínky pod názvem *Na počátku bylo světlo*. Autorka zde vylíčila svoje šťastné dětství a pro mnoho lidí se kniha stala únikem od reality těžkých válečných dní. Během války vydala také dílo *Stavět, neničit* (1942), jehož hlavním tématem je stesk po ztraceném domově – zámku Líčkov. V předmluvě ke knize autorka použila citát H. Ibsena: „Vítězem, kdo všechno ztrácí. Ztráta zisk tvůj; jen cos ztratil, v majetek jsi věčný schvátit“, což charakterizuje vztah, který ke svému kritizovanému a mnohdy nenáviděnému domovu v Československu Amelie měla. Teprve když byla nucena ho opustit, uvědomila si, jak hodně s ním srostla a jak hluboko tam zapustila své kořeny. Kniha patří k jejím nejlepším možná proto, že zde není ústřední postavou ona sama. Ameliiin pobyt na Líčkově a práce na jeho opravách probíhaly současně s obdobím budování prvního československého státu, a tak je zde vlastně v kostce popsán kus československé historie. Na podzim 1944 vydala autorka další dílo *Mezi bitvami*, které zahrnuje patnáct let jejího pestrého literárního života a vykresluje přesný a výstižný portrét Amelie Posse. Kromě nově napsaných textů a přednášek obsahuje také texty, publikované již dříve. V roce 1946 vyšla krátce po sobě dvě díla *Okolo stromu poznání* a *Strom poznání v květu*, opět byla tehdejšími kritiky pochválena, hlavně za nepostradatelnou osobní a pramennou kulturně historickou hodnotu. Dílo *Ledacos se už teď dá říct* (1949) zahrnuje léta 1939–1946, tedy válečná léta strávená ve Švédsku do doby, než se vrátila do Československa, a pojednává o spisovatelčině činnosti během války. Poslední kniha, kterou se Amelii podařilo dokončit, *Park vzpomínek* (1954), není nejzdařilejší. Přesto tento posmutněle laděný příběh stárnoucí spisovatelky, která se vydává do Říma svého mládí s vědomím, že je to naposledy, obsahuje části, které patří k tomu nejkrásnějšímu a nejdojemnějšímu, co kdy napsala. Amelie Posse je také autorkou řady článků a literárních textů otištěných ve švédském tisku, které psala především z finančních důvodů.

Amelie Posse svázala svůj život s Československem, zapustila v něm pevně své kořeny a považovala ho za svůj domov, přesto její bohatá literární tvorba až na výjimku – prvotinu *Slunné zajetí* – do češtiny přeložena nebyla. Bohužel.

Autorka představovala starý svět vyšší třídy s mnoha privilegii a ve skutečnosti si nedokázala představit větší demokratizaci společnosti, přesto ztělesňovala soužití mezi různými společenskými vrstvami. Nebyla zastánkyní planého řečnění, ale vždycky byla tam, kde jí bylo nejvíce zapotřebí, a jak měla ve zvyku, pomáhala všem bez rozdílu původu a národnosti.

Amelie Posse zemřela 3. března 1957 ve svém bytě ve Stockholmu.

(Zpracovala: Jitka Haincová)